

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านขอล้านนา ซึ่งเป็นการศึกษาลักษณะการดำรงอยู่ของขอล้านนา ในเรื่องบทบาททางสังคมของการละเล่นพื้นบ้านขอล้านนา เจาะลึกที่ส่งผลกระทบต่อ การดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านขอล้านนา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม / ชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน (ขอล้านนา) เป็นแนวคิดหลักเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาและรวบรวมข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ และมีแผนในการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องการละเล่นพื้นบ้านขอล้านนา ในการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ เอกสารตำราที่เป็นเอกสารทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชาวล้านนา เอกสารที่เกี่ยวข้องในด้านงานเพลงพื้นบ้านจากภาคต่าง ๆ เอกสารเกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านขอล้านนา โดยหนังสือและเอกสารเหล่านี้ผู้วิจัยได้จัดข้อมูลที่ได้จากเอกสารแยกเป็น 2 กลุ่ม คือข้อมูลจากเอกสารหลักและข้อมูลจากเอกสารรอง

1) ข้อมูลจากเอกสารหลัก ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการละเล่นพื้นบ้านขอล้านนา โดยผู้วิจัยได้การศึกษาและรวบรวมไว้ก่อนแล้ว ซึ่งมีหน้าที่เป็นข้อเขียน รายงานการวิจัย รายงานการสัมมนา รวมไปถึงรูปถ่ายการแสดง เทปบันทึกเสียงและวิดีโอที่มีผู้รวบรวมไว้ในสถาบันที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันวัฒนธรรมจังหวัดน่าน สถาบันวัฒนธรรมอำเภอเวียงสา สำนักงานประเพณีศึกษาจังหวัดน่าน สำนักงานประเพณีศึกษาอำเภอเวียงสา เป็นต้น ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยเหล่านี้กล่าวถึงการละเล่นพื้นบ้านขอล้านนาทุกแง่มุมต่าง ๆ กัน ออกไปเริ่มตั้งแต่ข้อมูลเกี่ยวกับการขอ ประวัติความเป็นมาของขอล้านนา เป็นต้น

2) ข้อมูลจากเอกสารรอง ได้แก่ เอกสาร ตำรา รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อเขียนและบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านห้วยนา เช่น ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านห้วยนา ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ศิลปะการแสดงและการละเล่นพื้นบ้าน งานเขียนและงานวิจัยที่เกี่ยวกับเพลงและการละเล่นในลักษณะต่าง ๆ ตลอดจนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องคือ แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม / ชุมชน โดยในส่วนแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์และเชื่อมโยงกับข้อมูลที่ได้จากการวิจัย

2. วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเชิงคุณภาพในการศึกษา โดยใช้เครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 ตัวผู้วิจัย นับเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด เพราะผู้วิจัยมีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านขอล้านนา ซึ่งเป็นการแสดงพื้นบ้านที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในภาคเหนือ ผู้วิจัยสามารถพูดภาษาเหนือได้ จึงทำให้ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมาย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดีเพราะการที่สามารถสื่อสารด้วยภาษาเดียวกับชาวบ้านได้ มีผลทำให้เกิดความคุ้นเคยและเป็นกันเองกับชุมชนในเวลาอันสมควร

2.2 การสังเกต ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตในการเก็บข้อมูล คือ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในขณะที่ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ผู้วิจัยได้พักอาศัยอยู่ที่บ้านพักของผู้วิจัยเองซึ่งอยู่ที่อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านขอล้านนา ผู้วิจัยได้รับการบอกเล่าจากญาติ และผู้ชม ผู้แสดง ให้รู้ข่าวล่วงหน้า และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้โดยไม่ซ้ำซ้อน ผู้วิจัยได้เข้าร่วมสังเกตการละเล่นพื้นบ้านขอล้านนาในงานต่าง ๆ อาทิ งานสมโภชน์พระธาตุนานาชาติ จังหวัดน่าน งานสืบสานล้านนาสภากาชาดวัฒนธรรมอำเภอเวียงสา งานประเพณีแข่งเรือจังหวัดน่าน งานบวชพระ การเข้าร่วมกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านขอล้านนา ผู้วิจัยได้รับการยอมรับเป็นอย่างดีจากศิลปิน ผู้ชม หน่วยงานที่ให้ข้อมูล ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม

และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ให้ข้อมูลอย่างเต็มที่ ด้วยความกรุณาและเป็นกันเองจากกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลทุกคน

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมนี้เป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยใช้สังเกตกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดย ผู้วิจัยเข้าร่วมงานประกอบกิจกรรมกับช่างขอซึ่งเป็นการแสดงของงานบรรพชาและ งานเลี้ยงครูขอประจำปี ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้วิจัยและช่างขอรวมทั้งผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้เกิดการยอมรับจากผู้ให้ข้อมูล ทำให้ผู้วิจัยสามารถสังเกตพฤติกรรมและการประกอบกิจกรรมของกลุ่มช่างขอได้อย่างหลากหลาย รวมทั้งเห็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำในงาน เช่น การประกอบพิธีกรรมในงาน และการรวมกลุ่มของช่างขอ การขอในงาน ทำให้ได้แลกเปลี่ยนและรับทราบความรู้และข้อมูลใหม่ ๆ เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านชอล้านนา เพิ่มมากขึ้นและสามารถใช้ข้อมูลวิเคราะห์ประกอบการเขียนรายงานเพิ่มเติมจากการสังเกตและสัมภาษณ์ในเวลาปกติ

2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้สังเกตการแสดงชอภายในงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในโอกาสและลักษณะที่ต่าง ๆ กัน ไม่ว่าจะเป็นการเข้าพบพ่อครูคำผายที่บ้าน และดูตารางการรับแสดงชอที่ติดที่บอร์ดใต้ถุนบ้าน หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงติดตามไปสังเกตในงานที่คณะขอได้ไปขอในงาน ต่าง ๆ ได้แก่ งานบวชพระ งานสมโภชน์พระธาตุแช่แห้ง งานสืบสานล้านนาสภาวัฒนธรรมอำเภอเวียงสา งานประเพณีแข่งเรือจังหวัดน่าน งานคารวะผู้ใหญ่ ใส่ใจผู้สูงอายุ อำเภอเวียงสา ผู้วิจัยได้สังเกตกิจกรรมทุกส่วนของการแสดงตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการขอ ได้แก่ ขั้นตอนการแสดง เทคนิคการแสดง ลูกเล่นของช่างขอ การใช้ภาษา เนื้อหาที่นำมาขอ การสนทนาของช่างขอ กับคู่ถ้องของตน การไหว้ครู การสนทนาของช่างขอกับผู้มาร่วมฟังขอ การพ่อน้ำ (พ่อน้ำ) คือการทำตัวให้อ่อนโค้งไปด้านหลัง และได้สังเกตพฤติกรรมอื่น ๆ ที่กระทำในระหว่างการละเล่นพื้นบ้านชอล้านนา ผู้วิจัยยังได้สังเกตกลุ่มบุคคล ต่าง ๆ ที่อยู่ภายในงานนั้น ๆ โดยเน้นกลุ่มที่มาพร้อมฟังขอเป็นหลัก โดยเป็นการสังเกตพฤติกรรมของผู้ฟังขอ เช่น ปฏิกริยาของผู้ฟังที่มีต่อช่างขอ และเนื้อหาที่ช่างขอขับร้อง สังเกตลักษณะของกลุ่มผู้มาฟังขอว่ามีกลุ่มคนกลุ่มใด วัยใดมาฟังขอบ้าง รวมทั้งกลุ่มที่เข้าร่วมพ่อน้ำกับช่างขอ ผู้วิจัยได้ถือโอกาสทำการสัมภาษณ์ผู้ฟังขอบางส่วนในงานเพื่อใช้เป็นข้อมูลของกลุ่มผู้ฟัง และในช่วงพักการขอผู้วิจัยได้มีโอกาสทำความรู้จักกับช่างขอ และทำการสัมภาษณ์ช่างขอที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกับผู้วิจัย

2.3 การสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลถูกต้องและชัดเจนที่สุดผู้วิจัยจึงทำการ

สัมภาษณ์แบบเจาะลึกและสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป โดยผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ออกเป็น 2 กลุ่มซึ่งประกอบด้วย

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่

- กลุ่มช่างชอคณะคำผาย มีหัวหน้าคณะคือนายคำผาย นูบิง เป็นช่างชอรุ่นเก่า คือ มีประสบการณ์ในการชอมานาน ประมาณ 25 – 30 ปี ขึ้นไป
- กลุ่มช่างชอคณะสีมา มีหัวหน้าคณะคือนายสีมา หลวงฤทธิ์ เป็นช่างชอรุ่นกลาง คือ มีประสบการณ์ในการชอ ประมาณ 10 – 20 ปี
- คณะแสงหิงห้อย มีหัวหน้าคณะคือนายประจักษ์ กาวี เป็นช่างชอรุ่นกลาง คือมีประสบการณ์ในการชอ ประมาณ 10 – 20 ปี
- ชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านบ้านหวนา เป็นกลุ่มช่างชอรุ่นใหม่ อายุ 10 – 25 ปี เป็นผู้ที่สนใจกำลังเรียนการชอในปัจจุบัน

2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เป็นกลุ่มที่ให้ข้อมูลเสริมในเรื่องที่กลุ่มเข้าไปเกี่ยวข้องกับการชอในฐานะของผู้ฟัง หรือผู้ว่าจ้าง กลุ่มผู้จำหน่ายเทปเพลงชอ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั่วไป 2 กลุ่มด้วยกันประกอบด้วย กลุ่มที่เคยฟังชอหรือยังนิยมฟังชออยู่จนถึงปัจจุบัน กลุ่มที่เคยมีการว่าจ้างหรือเชิญช่างชอไปชอในงานของตน

ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้กำหนดการสัมภาษณ์ไว้ 2 แบบ คือ

1. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อที่จะทำการศึกษาไว้อย่างกว้าง ๆ ล่วงหน้า คำถามจะเป็นลักษณะปลายเปิด เพื่อให้โอกาสแก่ผู้ให้ข้อมูลได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้วิจัยได้อย่างเป็นธรรมชาติ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในกิจกรรมของการละเล่นพื้นบ้านชอล้านนา หลังจากนั้นจึงใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึกจากการซักถามในรายละเอียดตามหัวข้อที่ผู้วิจัยได้กำหนดเอาไว้ สำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักจะรู้เรื่องในเรื่องที่เราต้องการได้ลึกซึ้งกว่าคนอื่น ๆ จึงนับว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ให้

ข้อมูลหลักได้แก่ พ่อครูคำผาย นุปีง พ่อฮ้อยเมืองดี เทพประสิทธิ์ อาจารย์ประจักษ์ กาวี อาจารย์ประทีป อินแสง นางสร้อย คิตดี นายสีมา หลวงฤทธิ์

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ลักษณะนี้เพื่อให้ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์มีอิสระในการตอบคำถาม และสามารถพูดคุยอย่างอิสระในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งเรื่องที่สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับการทำงานด้านขอในอดีตถึงปัจจุบัน ประวัติความเป็นมาของผู้ถูกสัมภาษณ์ในอดีต ความคิดเห็นเกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านขอล้านนาในปัจจุบันและอนาคต และผู้วิจัยยังนำไปใช้สัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ฟังขอ และผู้ว่าจ้างในเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับการขอ เพื่อให้ทราบถึงความนิยมและเหตุผลในการฟังขอของผู้ฟังแต่ละคน รวมทั้งเพื่อให้ทราบถึงเหตุผลในการว่าจ้างขอของผู้นิยมว่าจ้างขอมาแสดงในงาน ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์ส่วนหนึ่งจะนำมาตรวจสอบกับประเด็นหัวข้อในการวิจัย อีกส่วนหนึ่งใช้ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเบื้องหลังของผู้ถูกสัมภาษณ์แต่ละคน เช่นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การทำงาน โดยในช่วงแรกผู้วิจัยจะพูดคุยแลกเปลี่ยนและเข้าสู่อการสัมภาษณ์ที่เป็นลักษณะสร้างความคุ้นเคยและสนิทสนมกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อที่จะนำไปสู่การสัมภาษณ์ข้อมูลในระดับลึกต่อไป

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับบุคคล ซึ่งส่วนมากเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ศิลปินพื้นบ้าน ผู้ดู ผู้ชม ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการละเล่นพื้นบ้านขอล้านนา วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักดังกล่าว ผู้วิจัยสัมภาษณ์ศิลปินพื้นบ้านที่บ้านพักพ่อครูคำผาย นุปีง สัมภาษณ์ผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ที่บ้านพักอาจารย์ประทีป อินแสง สำนักงานประถมศึกษาอำเภอเวียงสา และอาจารย์ประจักษ์ กาวี คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะเป็นคำถามที่เจาะจงคำตอบในประเด็นนั้น ๆ โดยเฉพาะคำถามเกี่ยวกับลักษณะการขอ รูปแบบการแสดง วิธีการเรียนและการถ่ายทอดการขอ การปรับเปลี่ยนรูปแบบในการแสดง บทบาทหน้าที่ของการขอ เป็นต้น และเพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลในเรื่องการละเล่นพื้นบ้านขอล้านนาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว และการศึกษาจากเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม / ชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการละเล่น และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเช่น สถาบันราชภัฏอุตรดิตถ์ (2538) วัฒนธรรมพื้นบ้านการขับขอเมืองน่าน โดย ประจักษ์ กาวี (2540) ขอล่องน่าน โดยนายประจักษ์ กาวี (2540) ขอเพลงพื้นบ้านล้านนา ภูมิปัญญาชาวเหนือ (2543) โดยสิริกร

ไชยมา เอกสารประกอบการบรรยายเพลงพื้นบ้านลานนาไทย โดย มณี พยอมยงค์ (2524) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

2.4 การบันทึกเทปการแสดง (อัดเสียง) และจากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยให้การบันทึกเทปการแสดง (อัดเสียง) จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยเข้ามาชมการแสดงของช่างซอ ได้ทำการบันทึกบทซอที่ช่างซอขับร้องลงเทปบันทึกเสียง เพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหาในการขอในงานต่าง ๆ อย่างละเอียด เนื่องจากการรับฟังจากงานเพียงอย่างเดียวไม่สามารถบันทึกรายละเอียดของคำซอที่ช่างซอได้ทั้งหมด นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้บันทึกคำสัมภาษณ์ของช่างซอในช่วงการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อให้ได้รายละเอียดของข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด เนื่องจากการสัมภาษณ์พร้อมกับการจดบันทึกคำสัมภาษณ์อาจจะได้รายละเอียดไม่เพียงพอ ผู้วิจัยจึงต้องทำการบันทึกคำสัมภาษณ์ไปพร้อม ๆ กับการจดบันทึกไปด้วย

2.5 การบันทึกข้อมูล

ผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลอย่างย่อขณะสัมภาษณ์ โดยการจดบันทึกเฉพาะข้อมูลที่เป็นประเด็นสำคัญ หรือคำหลัก ๆ ของเรื่องนั้น ๆ จากนั้นจึงทำการเรียบเรียงขยายความเพิ่มเติมในภายหลัง ในขณะเดียวกันผู้วิจัยก็ทำการบันทึกข้อมูลขณะสัมภาษณ์ลงเทปบันทึกเสียงด้วย เพื่อนำไปถอดข้อมูลจากเทปในภายหลัง การบันทึกข้อมูลลงเทปบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยใช้เฉพาะกับผู้ให้ข้อมูลหลัก เพราะข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มีรายละเอียดมากยากต่อการจดบันทึกย่อเพียงอย่างเดียว จากนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปมาใส่ลงในสมุดบันทึกอีกครั้ง และทำการเรียบเรียง จัดแยกข้อมูลในเทปออกตามประเด็นและหัวข้อต่าง ๆ ในการวิจัยครั้งต่อไป ข้อมูลที่ได้หลังจากการเรียบเรียงและจัดแยกประเด็นต่าง ๆ แล้ว ผู้วิจัยจะดูความสมบูรณ์ของข้อมูลในแต่ละประเด็นเพื่อจะได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ขาดหายไป

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ประมาณ 1 ปีเศษ คือเริ่มตั้งแต่เดือน สิงหาคม พ.ศ.2542 จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2543 โดยผู้วิจัยได้พักอาศัยที่บ้านผู้วิจัยเองซึ่งอยู่ในตัวอำเภอเวียงสา ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล พร้อมทั้งรวบรวม

ข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งการวิเคราะห์และการตรวจสอบข้อมูลผู้วิจัยได้ตรวจสอบทั้งเอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยติดตามข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลจากภาคสนามโดยการสัมภาษณ์จากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านขอล้านนา และการสังเกตการแสดงขอล้านนาต่าง ๆ รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มศิลปินช่างขอ โดยพื้นที่ที่ผู้วิจัยกำหนดคือ บ้านห้วยนา ตำบลพ่านาวัง อำเภอกงเพียง จังหวัดน่าน เหตุผลที่ศึกษาเนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีปรากฏการณ์ตามประเพณีที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษา คือมีการดำรงอยู่ของการละเล่นพื้นบ้านขอล้านนา

การเก็บข้อมูลเบื้องต้น ในช่วงแรกผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในภาคสนามภายหลังจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการละเล่นพื้นบ้านขอล้านนา ผู้วิจัยได้เข้าไปสัมภาษณ์คณะขอต่าง ๆ ได้แก่ ขอคณะคำผาย คณะแสงหึ่งห้อย คณะสีมา สัมภาษณ์ช่างขอได้แก่หัวหน้าคณะ ช่างขอชาย ช่างขอหญิง ช่างสะล้อ ช่างซึง ศิลปินพื้นบ้านขอล้านนาและผู้แต่งเพลงขอ ได้แก่พ่อครูคำผาย นูปีง นายประจักษ์ กาวี นายประทีป อินแสง นายสีมา หลวงฤทธิ์ รวมทั้งผู้ชม ผู้ดู ได้แก่คนในชุมชน คนนอกชุมชน

ผู้เกี่ยวข้องกับการละเล่นพื้นบ้านขอล้านนาของหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ สภาวัฒนธรรมจังหวัดน่าน สภาวัฒนธรรมอำเภอกงเพียง สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดน่าน ร้านจำหน่ายเทพเพลงขอ

5. การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกครั้ง โดยการแยกแยะออกเป็นหมวดหมู่ และวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์และความน่าเชื่อถือของการวิจัยต่าง ๆ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับด้วย เพื่อตรวจสอบข้อมูลไปพร้อมกัน การวิเคราะห์ข้อมูลภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกครั้ง เพื่อตรวจสอบดูว่าข้อมูลที่ได้รับมานั้นมี

ความน่าเชื่อถือและครบถ้วนเพียงใด ถ้าข้อมูลยังไม่สมบูรณ์และชัดเจนก็ต้องย้อนกลับไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมเป็นระยะ ๆ ส่วนการตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยได้กระทำภายหลังการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตรวจสอบความชัดเจนและน่าเชื่อถือโดยพิจารณาจาก 3 องค์ประกอบ คือ บุคคล กิจกรรม และระยะเวลา เพื่อดูความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลการเล่นพื้นบ้านชอล้านนา กับหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดน่าน ได้แก่ สภาวัฒนธรรมจังหวัดน่าน สภาวัฒนธรรมอำเภอเวียงสา การเล่นพื้นบ้านชอล้านนาเพื่อเผยแพร่และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของโรงเรียนสา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อพยายามตอบคำถามในการวิจัยตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัยที่กล่าวมาแล้วในบทแรก จากนั้นจึงข้อสรุปซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาเขียนในลักษณะบรรยายหรือพรรณนา